

ΤΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ... ΣΟΦΟΙ!

Ἡ σοφία τῶν ἀρχαίων ἑλληνίδων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἡ ὡραία καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. Ἡ δεκαετία μίξ εἰκοσαετοῦς σοφίς. Τιμαὶ καὶ δέξαι πρὸς τὸ γυναικεῖον πνεῦμα. Μία περίφημη μαθηματικὸς. Ἡ βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος Ὀλγα μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας γυναικίνας τῆς ἐποχῆς τῆς. Ὅπου ἡ Ὀλγα συζητεῖ ἱατρικὴν μὲ τὰς ἱατρικὰς κορυφὰς τῆς Εὐρώπης. Τὶ ἔγραφαν ἢ ἐφημερίδες, κ.λ.π.

Οἱ μισογύνοι θὰ μορφάσουν μόλις θ' ἀντικρύσουν τὸν τίτλο τοῦ παρόντος ἀρθροῦ. «Υψιστε θεέ! > θ' ἀνακράξουν, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ συμβαδίσῃ ἡ σοφία—ποῦ ἀπαιτεῖ γερὸ μυαλό, μεγάλη προσοχὴ καὶ ὑπόμονη— μὲ τὴν γυναῖκα, ποῦ δὲν ἔχει, κατὰ κανόνα, γερὸ μυαλό, ποῦ δὲν μπορεῖ ποτέ νὰ δώσῃ προσοχὴ σὲ σοβαρὰ πράγματα καὶ ποῦ εἶνε τὸ πῶ ἀνυπόμονο πλάσμα τοῦ κόσμου; Εἶνε βλέπετε καὶ τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα συνηθίσαμε, ἀπὸ αἰῶνες τώρα, νὰ τὰ θεωροῦμε ὡς ἀποκλειστικὴν ιδιοκτησίαν τοῦ ἀνδρός. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶνε καὶ ἡ μεγάλη μόρφωση, ἡ σοφία. Μὰ στὴν φύσιν διάρχουν καὶ ἑξαιρέσεις. Κοι ἐπειδὴ ἡ ἑξαιρέσεις αὐτὲς ἀγγίζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ὅσα τοῦ τερατώδους καὶ τοῦ ὑπερφυσικοῦ, γι' αὐτὸν τὸν λόγο μᾶς παρουσιάζεται τὸ φαινόμενο ὅταν βγῇ καμμιὰ γυναῖκα, σοφὴ, νὰ εἶνε ἀπειροῦς σοφώτερη κ' ἀπ' τὸ σοφώτερον ἄνθρωπον τοῦ κόσμου. Μερικὲς τέτοιες θανμαστὲς— ὀπίστευτες μπορούμε νὰ ποῦμε— ἑξαιρέσεις θὰ σᾶς ἀναφέρουμε τώρα.

***

Ἐς ἀφήσουμε κατὰ μέρος ὀρισμένες ἀρχαῖες ἑλληνίδες, (ὅπως τὴν Ὑπατία, τὴ Διοτὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴς κόρες τοῦ Πυθαγόρα), ποὺ ἔδωσαν ὅλες δειγμάτια ἑξαιρετικῆς πολυμαθείας. Ὅλες αὐτὲς ὄφειλαν τὴν σοφίαν τὼν στὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν σοβαρὰν ἀνατροφήν τῶν γυναικῶν τῆς ἐποχῆς τῶν.

Ἐς ἔλθουμε σπον σκοπεῖν μεσαίωνα, στὴν ἐποχὴ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς τρομαρῆς σκλαβιάς τῶν γυναικῶν. Κατὰ τὸν II' αἰῶνα ἡ Ἰταλίδα Ἀβέλλα ἔγραφε περισοῦδασια συγγράματα περὶ ἱστορίας, ἡ δὲ Νοβέλλα, ποὺ ἔζησε κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, ἀντεκατέστησε κάποτε τὸ σοφὸν πατέρι τῆς Ἰωάννη ντ' Αντοζέ... στὴν ἔδρα τῆς Νομολογίας, στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Φλωρεντίας!.. Λεγε μάλιστα γι' αὐτὴν πῶς ἦταν τόσο ὡραία, ὡτε ἡ Πρινοῦα τῶν Πανεπιστημίων τὴν ἔβαλε νὰ διδάσῃ πλῆθος ἀπὸ ἑνα παραπέτασμα, ἐπειδὴ οἱ φοιτηταὶ, εὐκαταμένοι ἀπ' τὴν καλλονὴν τῆς, δὲν πρόσεχαν καθόλου στὸ μάθημα!.. Καὶ ἐδίδασκε τόσο καλὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς Νομολογίας, ποῦ ἀπαιτοῦσε τεράστιες γνώσεις ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῆς, ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ.

Ἄλλο φαινόμενο παρὰ φύσιν εὐφυμιαίας λαμβανόμενον, ἐννοεῖται, ὑπ' ὄψει καὶ τοῦ φύλου τῆς, εἶνε ἡ ἐπίσης Ἰταλίδα Λάουρα Μαρία Κατερίνα Μπάσι, ἡ ὁποία ἐγεννήθηκε στὰ 1711. Ἡ νέα αὐτὴ ἦταν μόλις 21 χρονῶν, ὅταν στίς 17 Ἀπριλίου 1732, παρουσιάστηκε στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βονωνίας, καὶ ὑπεστήριξε ἐνώπιον δύο καθηγαιῶν καὶ ἀπειρῶν ἄλλων σοφῶν μὴ φιλοσοφικῆς τῆς πραγματείας!..

Ἡ Πρινοῦα τῶν Πανεπιστημίων, γιὰ νὰ βεβαιωθῇ καλλίτερα περὶ τῆς σοφίας τῆς νέας αὐτῆς, ὥρισε πῶς ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ τῆς ἀποτεινῶν διάφορες ἐρωτήσεις, ὁ καθένας στὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης τῶν. Ἐπὶ τὰς σοφοὶ τῆς Ἰταλίας ἐποφειλήθησαν τότε ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀδεία. Καὶ ἡ Μπάσι ἀπάντησε σὲ ὅλα τὰ ἐρωτήματα μὲ θαυμαστὴν ἀκριβείαν. (Σημειώστε δὲ πῶς ἀπ' αὐτοῦς τοὺς σοφοὺς ἄλλοις ἦταν ἀστρονόμος, ἄλλοι νομικοὶ, ἄλλοι γιαντροὶ καὶ ἄλλοι πῆλι μαθηματικοί.) Καὶ κατὰ ἄλλο ἀκόμα. Ὅλη αὐτὴ ἡ συζητήσι; διεξήγετο στὴ Λατινικῇ. Ἡ Σόγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου τὸ ἔχασε κυριολεκτικῶς. Καὶ τῆς ἀπένευμε ἐπισήμως τὸν τίτλον τοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Ἡ ἑξαιρετικὴ σοφία τῆς νεαρᾶς Ἰταλίδος ἐνέπνευσε ὅλους τοὺς ποιητὰς τῆς ἐποχῆς τῆς, οἱ ὁποῖοι τῆς ἀφιέρωσαν ἐνθουσιώδεις ὑμνους. Μεγάλα ἔορτα ἐγένοντο καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν, διὰ νὰ τιμῆσουν τὴν νεαρὰν καθηγήτριαν τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐκόπη μάλιστα καὶ ἀναμνηστικὸν μετάλλιον, τὸ ὁποῖο φέρει ἀπ' τὴν μὴ μεριά τὴν προτομὴν τῆς κ' ἀπ' τὴν ἄλλην τὴν κεραιὴν τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἡ Μπάσι ἤξερε θαυμάσια καὶ ἀλγεβρα, γεωμετρία, ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ φιλολογία. Ἐγραψε καὶ πολλὰ καλοῦς στίχους. Στὰ 1733 παντερεύθηκε μὲ τὸν καθηγητὴν Βεράτι, ἔκανε πολλὰ παιδιά μὴ ἐξαιροῦσθεσ νὰ διδάσῃ στὸ Πανεπιστήμιον. Ἀπὸ τὸ 1745 μάλιστα τῆς ἀνέθεσαν καὶ τὴν ἔδρα τῆς Περιοματικῆς Φυσικῆς. Πέθανε στίς 20 Φεβρουαρίου 1778. Ὁ θάνατός τῆς δὲ, ἐβύθησε σὲ πένθος ὅλη τὴν Ἰταλία.

***

Γενικῶς, ἡ Βονωνία ὑπέφραεν ἀ' Ἀθῆνας τῆς Ἰταλίας. Ἐκεῖ ἐδίδασαν ἡ διασημότερες Ἰταλίδες σοφές. Ἐκεῖ ἐδίδασε καὶ μὴ ἄλλη νέα, ἄλλο τέρας σοφίας, πολλὸ ἀνώτερον κ' ἀπ' τὴν Μπάσι: ἡ Μαρία Ἀνιέζη.

Γεννήθηκε στὸ Μιλᾶνο, στίς 16 Μαρτίου 1718. Σὲ ἡλικία 8 ἐτῶν ἤξερε λατινικὰ, ἑλληνικὰ, γαλλικὰ, γερμανικὰ, ἰσπανικὰ καὶ ἑβραϊκὰ. Σὲ ἡλικία 19 ἐτῶν παρουσιάζε στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βονωνίας 119 φιλοσοφικὰς θέσεις, ποὺ ἔδωκαν εὐθύσων ἀργότερα τὸν τίτλον: «Φιλοσοφικὰς προτάσεις.» Ὁ πόθος τῆς μαθήσεως τὴν ἔκανε νὰ καταπιστῇ καὶ μὲ τὰ μαθηματικά. Καὶ τότε μοναχὰ βῆκε τὸν πραγματικὸν τῆς δρόμον. Γιατὶ ἐσημείωσε τόσας καταπληκτικὰς προόδους στὴν δυσκολώτατην αὐτὴν ἐπιστήμην, ἀνεκάλυψε τόσους νέους μαθηματικοὺς; συλλογισμοὺς, ὥστε νὰ θεωρηθῇ καὶ σήμερα ἀκόμα ὡς ἑνα ἀπ' τὰ μεγαλύτερα μαθηματικὰ κεφάλια τοῦ κόσμου. Ὁ πῆλας Βενεδέκτος ΙΔ' τῆς ἐπέτρεψε στὰ 1750 νάντικαταστήσῃ στὴν ἔδρα τῶν μαθηματικῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας τὸν ἀσθενήσαντα πατέρα τῆς.

Οἱ συγχρονοὶ τῆς τὴν ἔβαζαν σὲ ἀνώτερη μοῖρα καὶ ἀπὸ τὴν περίφημην Ὑπατία, τὴν κόρην τοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας μαθηματικοῦ Θεωνος, ἡ ὁποία εἶχε διδάξει καὶ κεινὴν μαθηματικὰ καὶ φιλοσοφία μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας, γράψασα καὶ ἀστρονομικὰ συγγράματα.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἡ Ἀνιέζη, παρατίνας τὴς φυσικῆς καὶ θετικῆς ἐπιστήμης, ἀρχίσε νὰ καταγίνεται καὶ μὲ τὴν μεταφυσικῇ. Καὶ ἀπέθανε μοναχῇ στὰ 1799.

***

Μὴ ἀπ' τὴς πῶ διάσημες γυναῖκες ποὺ ἐλάμπρυναν τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βονωνίας εἶνε καὶ ἡ Κλαυδία Ταμπρόνι, ἡ ὁποία ἐγεννήθηκε στὰ 1758. Ἡ σοφὴ αὐτὴ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐμᾶς; τοὺς Ἑλληνας περισσότερο διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐδίδαξε καὶ Ἑλληνικὰ ἀπὸ τοῦ 1794-1798. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν τῆς ἦταν καὶ ὁ Ἑλληνας ποιητὴς Ἰωάννης Ζαμπέλιος.

Ὅταν ὁμοῦ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ ὅσον μίσους κατὰ τῆς βασιλείας—ὅπως ἦτανε τότε ἡ συνθήκη στὴ δημοκρατικῇ Βονωνία, γιὰ καθὲν ὑπάλληλον ποῦ θάπερνε δημοσία θέση— ἡ Ταμπρόνι ἀρνήθηκε νὰ ὀρκιστῇ καὶ ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις τοῦ τόπου τῆς τὴν ἔπαισε.

Σὲ λίγο καιρὸ ὁ Βονοπόρτης κυριεῖται τὴν Βονωνία καὶ ὀνομαζέται πρῶτος ὑπάτος αὐτῆς. Καὶ, θέλοντας νὰ τιμῆσῃ τὴν ἔσοχον σοφίαν τῆς μεγάλης ἐκείνης γυναικὸς, κατέγραψε τὸνομὰ τῆς ἀπ' τὰ πρῶτα στὸ μηροφῶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Δὲν περῶναι ὁμοῦς πολλὸς καιρὸς καὶ καταργεῖται ἡ ἔδρα τῶν Ἑλληνικῶν σ' ὅλα τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας. Τότε ἡ Ταμπρόνι ἐπανῆλθε στὸν ἰδιωτικὸν βίον. Πέθανε δὲ στὰ 1817.

Ἐγραψε ἄπειρα ἔργα, ὅλα ἑλληνικά. Κάποιος δὲ Γάλλος δημοστὴς ἔγραψε, ἀμα πέθανε ἡ Ταμπρόνι, πῶς δεκαετὴς μοναχὰ ἄνθρωποι σ' ὅλη τὴν Ἰταλία μπορούσαν νὰ τὴν καταλάβουνε καλά.

***

Φημισμένη ἦταν ἐπίσης στὴν Εὐρώπην ἡ βασίλισσιν Ὀλγα. (Οἱ Ἑλληνας οὐδέποτε ὑποτιμῆθησαν τὴν ἔσοχον σοφίαν τῆς παλῆας βασίλισσας τῶν καὶ ἂν δὲν μᾶς ἐληροφόρουν περὶ τούτου οἱ ξένοι, δὲν θὰ γνωρίζαμε τίποτα γιὰ τὴν μεγάλην ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσίν τῆς.)

Στὰ 1886 βρισκότανε σ' ἑνα ἱατρικὸ συνέδριον, στὴν Κοπενάγη. Καὶ φαντασθῆτε τὴν ἐκπληξὴ τῶν σοφῶν, ὅταν ἀκούσαν τὴν βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος νὰ συζητᾷ μαζὺ τοὺς γιὰ τὰ πῶ δύσκολα θέματα τῆς ἐπιστήμης τῶν, μὲ πεποιθήσῃ καὶ ἀκριβολογία ποῦ μαρτυροῦσαν γιὰ τὴν τελείαν γνώσιν τοῦ ζητήματος.

Ὁ «Νέος ἐλεύθερος Τύπος», ἡ μεγαλύτερα ἐφημερίς τῆς Δανίας ἔγραψε στὸ φύλλον τῆς ἐπαύριον, μὲ θαυμασμὸν:

Ἐἰς τὴν βασίλισσα τῶν Ἑλλήνων συνδιελέχθη διὰ μακρῶν πρὸς τὸν καθηγητὴν Μοζέτικ περὶ ἰσοδοφομίου, ἀνατομίας, φιλοσοφίας, παθολογίας κ.λ.π. Ὁ γηραιὸς σοφὸς καθηγητὴς ἐθαύμασε τὰς φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις τῆς νεαρᾶς βασίλισσας νεαροῦ— ἀλλὰ τρισενδόξου εἰς τὸ παρελθόν— κράτους.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν, ἡ ὁποία τῆς ἐγένετο, ἡ βασίλισσα τῶν Ἑλλήνων ἐξέφρασε τὴν λύπην τῆς διότι

δὲν ἤδυνήθη νὰ συνομιλήσῃ μὲ περισσοτέρους ἐκ τῶν παρευρισκομένων σοφῶν.

—Μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν, εἶπε, θὰ ὀμίλων καὶ πρὸς πολλοὺς ἄλλους ἀνευ ἐπίσημον παρουσίαςων. Δὲν μὲρ δίδεται συχνὰ ἀφορμὴ νὰ συζητήσω μὲ σοφοὺς περὶ θεμάτων τὰ ὁποῖα μ' ἐνδιαφέρουν ἐξαιρετικά...>